

1951 T evkifatını Anımsarken

Tam 67 yıl önce 1951'de Türkiye işçi sınıfı ve devrimci partisi sistem güçlerinin büyük bir operasyonu ile karşı karşıya kalmıştır.

Ülkemizde emekçi sınıfların örgütlü hareketine ve sosyalist partilere yönelik baskı ve operasyonlar tarihi yeni değildir. 1951'e gelmeden önce de sayısız kırılma noktası yaşanmıştır. Özetle bu olaylardan en önemlilerini anımsayalım:

★ 1921 yılı başında Türkiye Komünist Partisi'nin önderi ve partimizin tarihsel kurucularından Mustafa Suphi ve hareketin 14 yöneticisi Trabzon açıklarında hakim sınıfların bir bölümünün onayı ve planlaması ile öldürülerek hareket daha başında büyük bir darbe almıştır. Aynı aylarda Ankara'da; **Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası** ve **Yeşil Ordu** davasında sol hareketin önde gelen yöneticileri tutuklanmış, parti kapatılmış, yöneticileri hapis cezalarına çarptırılmışlardır.

★ 1922 döneminde Türkiye Sosyalist Fırkası başkanı Hüseyin Hilmi eski bir polis olan Kalkandereli Ali Haydar tarafından vurularak öldürülmüştür. Ankara'da İkinci Halk İştirakiyun Fırkası davası 1922 yılında açılmış, parti yeniden kapatılmıştır.

★ 1 Mayıs 1923'de İstanbul'da dağıtılan "1 Mayıs" bildirileri nedeniyle Türkiye Komünist Partisi mensupları tutuklanmış, haklarında "vatana ihanet" suçlamasıyla dava açılmıştır.

★ 1925'de İngiliz emperyalizminin desteklediği Kürt ayaklanmaları sürecinde çıkarılan **Takrir-i Sükûn Kanunu** komünistleri tutuklamanın aracı olarak kullanılmış, dönemin İstiklal Mahkemeleri 38 sanıklı TKP davasında sanıklara 7 ile 15 yıl hapis cezası vermiştir.

★ 1927'de Ekim ayında İstanbul, Adana ve İzmir'de başlayan TKP operasyonunda aralarında devrimci sanatçı ve örgütçü **Nazım**

Hikmet'in de olduğu 30 kişi yargılanmış ve gizli örgüt kurmaktan hüküm giymiştir.

★ 1929'da Türkiye sosyalist hareketinin en nitelikli düşünce ve eylem adamlarından **Dr. Hikmet Kıvılcımlı**'nın da aralarında bulunduğu 34 kişi tutuklanmıştır. İzmir Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki davada 24 kişi çeşitli hapis cezalarına çarptırılmıştır.

★ 1930'da 1 Mayıs öncesinde İstanbul, İzmir ve Adana'da bildiri dağıtan TKP'liler tutuklanmıştır. 1 Ağustosta tevkifat genişleyerek devam etmiştir.

★ 1931'de Nazım Hikmet "**komünizm propagandası**" yaptığı gerekçesiyle yargılanmaya başlanmıştır.

★ 1932'de Haliç'teki TKP 5. Kongresinden sonra İstanbul, İzmir, Edirne ve Samsun'da geniş tutuklamalar yapılmıştır.

★ 1933'de İstanbul ve Bursa'yı kapsayan tutuklanmalarda 30'dan fazla kişi yargılanmıştır. 1934 yılı başında sonuçlanan davada Nazım Hikmet ve Şair Nail V. Çakırhan'da ceza almıştır.

★ 1935'de aralarında **Hasan İzzettin Dinamo** ve **Ruşen Zeki**'nin de bulunduğu TKP'ye yönelik operasyonda "Genç Komünistler Federasyonu" davası açılmış birçok kişi tutuklanmıştır.

★ 1938'de Donanma ve Harp Okulu davalarında **Nazım Hikmet**, **Kemal Tahir**, **Dr. Hikmet Kıvılcımlı**, **Kerim Korcan**, **Hamdi Şamilov**'un da aralarında bulunduğu çok sayıda TKP'li ağır hapis cezalarına çarptırılmıştır.

★ 1944'ün Mart ayında TKP'ye yönelik operasyonda 65 kişi tutuklanmış, sanıklar Ankara'da 1 nolu Askeri Mahkemede yargılanmış, 3 Mart 1945'de sonuçlanan davada 32 kişi hapis cezası alırken 33 kişi beraat etmiştir.

★ 1945'de TKP'nin gençlik örgütlenmesine yönelik operasyonlarda İlerici Gençlik Birliği üyesi çok sayıda kişi tutuklanmış, dava sonunda 1 numaralı sanık **Mihri Belli** dâhil

28 kişi çeşitli hapis ve sürgün cezalarına çarptırılmıştır.

★ 1946'da Türkiye Komünist Partisi'nin legale çıkma çabasının bir ürünü olan yasal iki sosyalist parti, (Türkiye Sosyalist Partisi ve Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi) 6 aylık faaliyet döneminden sonra Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 16 Aralık 1946'da kapatılmış, yöneticileri tutuklanmış, aralarında Türkiye komünist hareketinin öncülerinden ve partimizin kurucularından **Dr. Şefik Hüsnü Değmer**'in de bulunduğu 45 kişi çeşitli hapis cezalarına çarptırılmıştır.

1950'de ise ezici bir oy yüzdesiyle sonradan "ben odunu aday göstersem bu halk seçer" diyen Adnan Menderes'in Demokrat Partisi iktidara getirilmiş ve Türkiye tam bağımsızlığını tamamen kaybederek NATO'ya ve Atlantik paktına entegre edilmiştir.

1951 tarihi o ana kadarki baskı ve sindirme operasyonlarının en büyüğüne tanıklık eder. Sevim Tarı'nın İstanbul'da Marsilya'ya gidecek gemiye binerken gözaltına alınıp Sirkeci'deki Sansaryan Han'a getirilmesiyle "51 Tevkifatı" denilen TKP'ye yönelik büyük operasyon başlatılır. Türkiye Komünist Partisi'nin Merkez Komitesi üyeleri; **Dr. Şefik Hüsnü Değmer, Zeki Baştımar, Reşat Fuat Baraner, Mehmet Bozışık, Halil Yalçınkaya ve Mihri Belli** ardı ardına tutuklanmışlardır.

Demokrat Parti Hükümeti çıkardığı özel bir kararnameyle, Sansaryan Hanı'ndaki İstanbul Emniyet Müdürlüğü Birinci (Siyasi) Şubesi'nin hücreler bölümünü "Ankara Garnizon Komutanlığı 2 No'lu Askeri Ceza ve Tutukevi"ne çevirmiş ve bütün tutuklular buraya konulmuştur. İşkenceli sorgular, Komünist Masası görevlisi polisler ve asker sorgucular tarafından yapılmıştır. Emniyet Müdürlüğü'nde işkence yaptıran askeri sorgu hâkimi aynı zamanda mahkemede savcılık makamında da görevlendirilmiştir. İki yıl boyunca burada işkence gören ve işkence tehdidi altında yaşayan tutuklular, daha sonra Merkez Kumandanlığı'nın Harbiye'de bulunan Ceza ve Tutukevi'ne nakledilmişler ve yargılamalar burada gizli celselerle

sürdürülmüştür.

187 kişinin tutuklanması ile sonuçlanan 1951 tutuklamalarını 67.yılında bir kez daha şiddetle kınıyoruz!